

Plattelands
Ontwikkeling:
Programma
Regiebureau

Jaarverslag over de uitvoering 2017

Plattelands- ontwikkelings- programma 2014-2020

Vastgesteld door Comité van Toezicht d.d. 22 juni 2018

Jaarverslag over de uitvoering 2017

Plattelands- ontwikkelings- programma 2014-2020

Vastgesteld door Comité van Toezicht d.d. 22 juni 2018

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Voorwoord	4
1 Inleiding	5
1.1 Opbouw van het programma	6
1.2 Leeswijzer	7
2 Overzicht over 2017	8
2.1 Algemeen	9
2.2 Belangrijkste gebeurtenissen	10
3 Uitvoering van het programma	12
3.1 Algemeen	13
3.2 Versterken agrarische bedrijfsstructuur	14
3.3 Samenwerken voor innovatie	17
3.4 Verbeteren milieu en klimaat	19
3.5 Verbetering van waterkwaliteit	21
3.6 Stimuleren lokale ontwikkelingen (LEADER)	23
4 Regiebureau POP en communicatieactiviteiten	25
4.1 Regiebureau POP in 2017	26
4.2 Communicatiestrategie en communicatieplan	26
4.3 Georganiseerde bijeenkomsten	26
4.4 Schriftelijke communicatie	28
5 Vooruitblik 2018	29
5.1 Programmamanagement	30
5.2 Vooruitblik per thema	30
Bijlage 1.	
Factsheet Derde Plattelandsontwikkelingsprogramma	32
1. Wat is het Plattelandsontwikkelingsprogramma?	33
2. Wie zijn betrokken bij POP3?	33
3. Waar kan ik subsidie aanvragen of meer informatie krijgen?	34
Colofon	35

Samenvatting

Dit jaarverslag gaat over de uitvoering van het Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020 (POP3) in 2017. POP3 is een subsidieprogramma dat zich richt op de prioriteiten voor de landbouw en het platteland in Nederland. Gedurende de looptijd van POP3, van 2014 tot en met 2023, wordt aan POP3 ruim 1,6 miljard euro overheidsgeld besteed. Dit verslag brengt de voortgang van de uitvoering van POP3 in 2017 in beeld.

Het programma is in 2017 volop in uitvoering gekomen. Eind 2017 was tweederde van het beschikbare budget besteed, toegezegd of onderdeel van nog niet afgeronde subsidieaanvragen. Met de openstellingen die in 2017 zijn gedaan, is het totaal aantal openstellingen grofweg verdubbeld van 128 eind 2016 tot 252 eind 2017.

Een deel van de tussendoelen die voor 2018 met de Europese Commissie (EC) zijn afgesproken, zijn in 2017 al gehaald. Het gaat om het aantal bedrijven dat een weersverzekering heeft afgesloten, het aantal hectare waarvoor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) wordt toegepast en het aantal bewoners dat bereikt wordt met beleid gericht op lokale ontwikkelingen op het platteland. Dat betekent dat Nederland voor deze indicatoren in aanmerking komt voor de nog gereserveerde bijdrage van 6%.

De overige in 2018 te behalen tussendoelen vragen nog aandacht. Er zal in overleg met alle betrokken partijen worden gewerkt aan het behalen van deze tussendoelen, waarbij met name aandacht besteed zal worden aan het thema LEADER.

Voor het verder verbeteren van het besluitvormingsproces en de systeemondersteuning zijn in 2017 verschillende acties in gang gezet, met name een Lean Six Sigma traject en ICT ondersteuning via NAVISION. Het doel blijft om de voor POP3 beschikbare financiering volledig uit te putten en zo goed mogelijk in te zetten voor een duurzame en concurrerende landbouw en een leefbaar platteland in Nederland. Meer informatie: **bijlage 1 Factsheet POP3**.

Voorwoord

Voor u ligt het *Jaarverslag over de uitvoering 2017*, het derde uitvoeringsjaar van het derde Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3). Dit programma richt zich op de prioriteiten in Nederland op het gebied van landbouw en platteland, waarvoor ruim 1,6 miljard euro overheidsfinanciering beschikbaar is in de periode 2014-2020. Dit verslag brengt de voortgang van de uitvoering van het programma tot en met eind 2017 in beeld.

Dit document is een publieksvriendelijke versie van het uitvoeringsverslag dat jaarlijks bij de Europese Commissie (EC) ingediend moet worden. Deze versie is gemaakt om de voortgang van POP3 voor een breder publiek inzichtelijk te maken. Wilt u meer informatie, lees dan het [volledige jaarverslag](#) dat na goedkeuring door de EC gepubliceerd zal worden.

Mijlpalen in 2017 waren onder andere:

- a. Verdubbeling van het aantal openstellingen, waardoor veel nieuwe projecten konden starten;
- b. Het behalen van de tussendoelen voor 2018 voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer, risicobeheer door boeren en leefbaarheid op het platteland;
- c. Steeds betere samenwerking tussen de betrokken partijen.

Het programma is in 2017 duidelijk op stoom gekomen. In 2017 zijn belangrijke stappen gezet om de ambitie van de provincies om eind 2018 90% van het budget in beschikkingen te hebben vastgelegd, te kunnen behalen. Eind 2017 is bijna 60% van het budget toegezegd of betaald en zijn nog aanvragen in behandeling voor 8% van het budget. Er zijn nog wel veel inspanningen nodig om te zorgen dat alle voor POP beschikbare budgetten in de komende jaren daadwerkelijk benut worden. De ervaring leert namelijk dat een deel van het toegezegde budget weer vrijvalt, bijvoorbeeld omdat een investering toch niet gedaan wordt. Deze vrijval zal later opnieuw ingezet worden.

De samenwerking tussen provincies, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) en het ministerie van LNV¹ verloopt steeds beter en verdere verbeteracties zijn in gang gezet met een Lean Six Sigma traject gericht op de snellere afhandeling van subsidies en de invoering van een nieuw ICT systeem (NAVISION).

Het doel blijft om de financiering die beschikbaar is tot 2023 volledig en op een verantwoorde wijze te besteden en daarmee bij te dragen aan een duurzame, concurrerende landbouw en een leefbaar platteland.

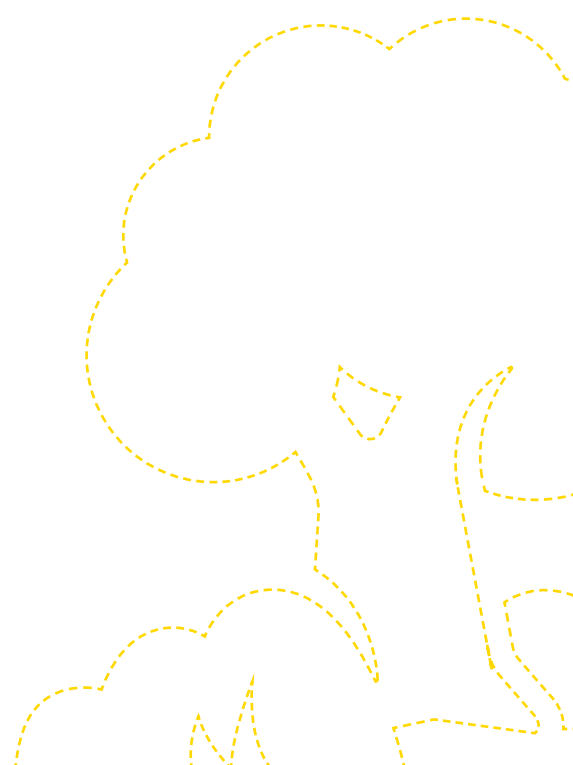
Ger de Peuter
Directeur Regiebureau POP

¹ Op 26 oktober 2017 is het ministerie EZ gesplitst in het ministerie EZK en het ministerie LNV.

1

Inleiding

1.1 Opbouw van het programma

Nederland geeft met het Plattelandsontwikkelingsprogramma invulling aan het Europese Plattelandsbeleid. Daarbij wordt rekening gehouden met specifieke omstandigheden in Nederland. Het Nederlandse plattelandsontwikkelingsprogramma richt zich op **vijf thema's**, die in dit jaarverslag aan bod komen:

1. Versterken agrarische bedrijfsstructuur (investeringsmaatregelen en steun voor jonge boeren);
2. Samenwerken voor innovatie;
3. Verbeteren milieu en klimaat;
4. Verbeteren waterkwaliteit;
5. Stimuleren van lokale ontwikkelingen op het platteland (LEADER).

Voor het **versterken van de agrarische bedrijfsstructuur** kunnen agrariërs subsidie krijgen voor een groot aantal **investeringsmaatregelen**, zoals mestvergisters, zonnepanelen en voor kavelruil. Daarnaast kunnen **jonge boeren** steun aanvragen om investeringen te kunnen doen. Vaak hebben zij maar een beperkte investeringscapaciteit als zij een landbouwbedrijf overnemen, terwijl jonge boeren van groot belang zijn voor de toekomst en het vernieuwend vermogen van de sector.

Het **samenwerken voor innovatie** is belangrijk om de concurrentiepositie van Nederland te handhaven en tegelijkertijd natuur- en milieudoelstellingen te halen. Vergeleken met andere landen is grond in Nederland schaars en arbeid relatief duur. Het kennisniveau in Nederland is hoog, onder meer door de goed ontwikkelde samenwerking tussen onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven en een goed ontwikkeld systeem van voorlichting. Hierdoor is de opbrengst per hectare hoog. Toch zijn de winstmarges klein. Het stimuleren van nieuwe innovaties blijft belangrijk, net als het overdragen van kennis, zodat deze verder wordt verspreid en kan worden toegepast.

Aandacht voor **milieu en klimaat** is cruciaal. De Nederlandse landbouw is relatief grootschalig en intensief. Dit brengt ongewenste effecten met zich mee. De vogelstand is in landbouwgebieden in de voorbije 30 jaar met 70% gedaald². Er zijn acties in gang gezet die deze achteruitgang hebben vertraagd, maar helaas nog niet gestopt. Nederland wil met POP3 ook natuurdoelen realiseren. Door beter beheer zal het programma helpen bij het voorzien in en verbeteren van leefgebieden voor akker- en weidevogels. De land- en tuinbouw zijn verantwoordelijk voor 13% van de uitstoot van broeikasgas². Daarom is de inzet om deze uitstoot te verminderen door de landbouwsector duurzamer te maken.

Verbetering van waterkwaliteit vraagt extra aandacht. Door onder meer bemesting kan een teveel aan mineralen in het grond- en oppervlaktewater terechtkomen, wat de natuur kan verstoren. Om de doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn water te halen, zijn maatregelen nodig. De waterkwaliteit in Nederland gaat vooruit, maar er zijn meer inspanningen nodig. Samenwerking met de waterschappen en de boeren is hierbij een belangrijke factor.

Het **stimuleren van lokale ontwikkelingen** vindt plaats via **LEADER** (Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale, vrij vertaald als Samenwerking voor plattelandontwikkeling). Dit is gericht op lokale ontwikkelingen, vanuit de gemeenschap zelf. Het doel is om plattelandseconomieën en -gemeenschappen te ondersteunen en zo banen te scheppen en de leefomstandigheden in plattelandsgebieden te verbeteren.

DE WAARDE VAN DE NEDERLANDSE AGRARISCHE SECTOR

De agrarische sector is van groot belang voor Nederland. De landbouw is goed voor 2,5% van de werkgelegenheid en de levensmiddelensector voor 1,5%. De toegevoegde waarde aan het bruto binnenlands product (bbp) van de Nederlandse agrofoodsector is € 52,5 miljard (bijna 20% van de totale exportwaarde van Nederland). Dit komt in totaal uit op 2% van de Nederlandse economie (bruto toegevoegde waarde).

1.2 Leeswijzer

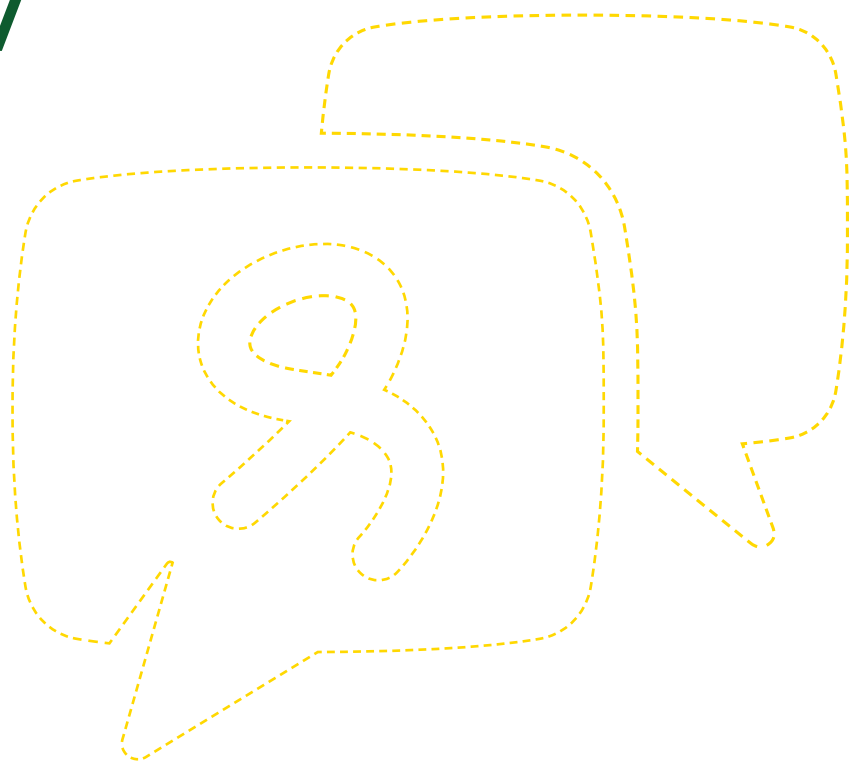
De opbouw van dit jaarverslag is als volgt: eerst wordt een jaaroverzicht gepresenteerd, met de uitputting van het budget en de belangrijkste gebeurtenissen [[hoofdstuk 2](#)]. Vervolgens komt de voortgang van het programma op maatregelniveau aan de orde aan de hand van de vijf voor Nederland belangrijke thema's [[hoofdstuk 3](#)]. Het volgende hoofdstuk beschrijft de communicatieactiviteiten die het programma ondersteunen [[hoofdstuk 4](#)]. Het jaarverslag eindigt met een vooruitblik richting 2018 in [[hoofdstuk 5](#)].

² Bron: Programmadocument POP3.

2

Overzicht over 2017

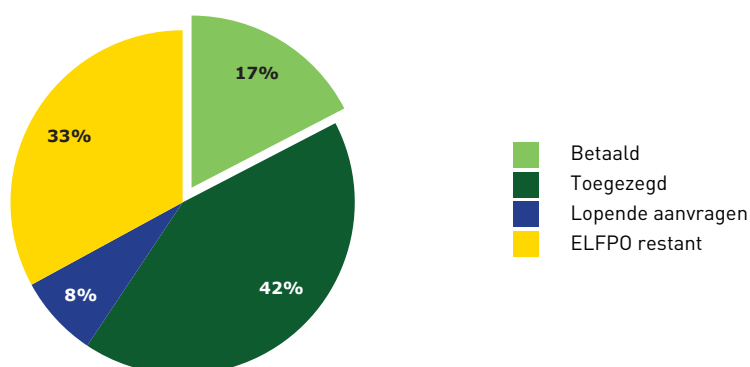
2.1 Algemeen

Het programma POP3 is in 2017, in vergelijking met de situatie eind 2016, goed op gang gekomen (zie figuur 1). Bijna 60% van de ELFPO middelen was op 31 december 2017 betaald of toegezegd en voor 8% zijn subsidieaanvragen ontvangen. Hiermee is een behoorlijke basis gelegd voor een goede uitvoering en het behalen van de doelstellingen van het programma POP3. Ongeveer 1/3 van het budget is nog niet vastgelegd. De ervaring leert bovendien dat niet alle toezeggingen daadwerkelijk (volledig) tot betaling komen, bijvoorbeeld omdat een investering toch niet gedaan wordt. Deze 'vrijval' zal later opnieuw ingezet worden.

Tot en met 2017 zijn er in totaal 252 POP3 openstellingen geweest³. Het totale aantal POP3 openstellingen is hiermee in 2017 bijna verdubbeld ten opzichte van eind 2016 (toen waren er in totaal 128 openstellingen geweest).

Uit dit jaarverslag zal blijken dat het niet op alle onderdelen even voortvarend gaat. De voortgang van onder meer de uitvoering van LEADER en enkele maatregelen binnen het cluster versterking concurrentiepositie blijven een aandachtspunt.

Figuur 1 Overzicht uitputting budget op 31 december 2017

Betaald

Project is uitgevoerd en betaald aan de subsidieaanvrager, na uitvoering van alle controles.

Toegezegd

Subsidieaanvraag is gehonoreerd en project is in uitvoering. Bedrag is gereserveerd om de projectkosten te kunnen betalen als aan de voorwaarden is voldaan.

Lopende aanvragen

Ingediende subsidieaanvragen, waarvoor het traject van beoordeling loopt.

ELFPO restant

Dit budget wordt vanaf 2018 opengesteld.

³ Zie paragraaf 3.1 voor uitleg over het proces van subsidie aanvragen.

2.2 Belangrijkste gebeurtenissen

De belangrijkste gebeurtenissen in 2017 zijn hieronder beschreven.

Goedkeuring programmawijzigingen

Het programma mag éénmaal per jaar worden aangepast volgend de regels van de EU. Dit wordt een notificatie genoemd. Op 1 februari 2017 heeft de Commissie de **tweede notificatie** (notificatie 2016-1) van het POP3 programma goedgekeurd. Het ging om een aantal redactionele wijzigingen en de verwijdering van de "Garantstellingsregeling Markt Introducties (GMI)". Deze regeling bleek beter uitvoerbaar te zijn via een nationale regeling. De voor dit onderdeel beschikbare middelen zijn aan de regeling Brede weersverzekering toegevoegd. In het najaar van 2017 is de **derde notificatie** (notificatie 2017-1) ingediend. Het gaat om technische aanpassingen. Deze notificatie is op 1 februari 2018 vastgesteld.

Daarnaast heeft Nederland een verzoek ingediend om vanuit de eerste pijler van het landbouwbeleid (dit zijn de directe betalingen aan agrariërs) een bedrag van € 60 miljoen over te hevelen naar POP3. Deze middelen zullen worden ingezet voor verbetering van het agrarisch natuurbeheer, met name gericht op weide – en akkervogels en verbeteringen met het oog op het nieuwe landbouwbeleid (na 2020) en extra middelen voor de uitvoering van de regeling Brede weersverzekering. De overheveling van de middelen is eind 2017 goedgekeurd en het overgehevelde bedrag zal **in 2018 via een notificatie** opgenomen worden in het programma. In dit jaarverslag is nog geen rekening gehouden met deze financiële aanpassingen.

Samenwerking RVO.nl en provincies

In 2017 is intensief samengewerkt om oplossingen te vinden voor organisatorische vraagstukken, zodat de uitvoering van POP3 echt goed op stoom kon komen. Deze samenwerking heeft als resultaat dat de meerderheid van de nieuwe subsidieaanvragen binnen de afgesproken termijn van 22 weken wordt afgehandeld.

Stand van zaken beschikkingen en uitgaven

Eind 2017 is aan bijna 3.000 projecten POP3-subsidie verleend voor een totaal bedrag van € 263 miljoen (exclusief agro-milieumaatregelen en de brede weersverzekering). Voor agro-milieumaatregelen zijn in 2016 met 40 collectieven meerjarige subsidieovereenkomsten afgesloten voor een totaal bedrag van € 432 miljoen, waarmee het beschikbare budget grotendeels is vastgelegd. Voor de brede weersverzekering (maatregel 17) worden landbouwers jaarlijks in de gelegenheid gesteld om zich te verzekeren. In 2017 hebben 1.646 bedrijven een verzekering afgesloten.

Eind 2017 is door subsidieontvangers voor een bedrag van € 213 miljoen aan subsidiabele uitgaven gedeclareerd. Projectsubsidies zijn afhankelijk van het tijdstip van declaratie door de subsidieontvanger, die afhankelijk van de feitelijke voortgang van het project declareert. In 2017 is vooral gedeclareerd vanuit ANLb. Daarnaast zijn betalingen gedaan voor de uitvoering van de regeling Jonge landbouwers en zijn deelbetalingen verantwoord in de overige maatregelen (o.a. organisatiekosten LEADER).

De uitvoering van het programma richtte zich in 2017 vooral op het afgeven van subsidieverleningen. De openstellingen in 2017 laten een wisselend beeld zien. Een aantal had een fors aantal aanvragers, waardoor het beschikbare subsidiebedrag (plafondbedrag) werd overschreden. Om geen kwalitatief goede projecten af te wijzen, kozen sommige provincies voor ophoging van het plafondbedrag.

Het ministerie van LNV heeft, naast de jaarlijkse openstelling van de Brede weersverzekering, in 2017 de kwaliteitsregeling Kalveren opengesteld. Het ministerie heeft hiermee een belangrijk deel van haar budget gebruikt.

Prestatie indicatoren eind 2018

In het programma zijn prestatie indicatoren opgenomen die Nederland in 2023 verwacht te hebben behaald. Daarnaast zijn voor een aantal prestatie indicatoren tussentijdse mijlpalen afgesproken die in 2018 behaald moeten zijn (zie tabel 1).

Tabel 1 Prestatie indicatoren 2018 en stand van zaken eind 2017

EU-prioriteit waarvoor tussendoel is vastgesteld	Behaald bereik eind 2018	Besteed bedrag in 2018 (€)	Gerealiseerd op peildatum 31-12-2017	Bereikt (%)		
Versterking agrarische bedrijfsstructuur	370 bedrijven		194 bedrijven	52%		
		58,80 mln.		28,88 mln.	49%	
	31 projecten		23 projecten	74%		
Risicobeheer	355 bedrijven		2.012 bedrijven	567%		
		9,70 mln.		27,40 mln.	283%	
Herstel, instandhouding en verbetering ecosystemen	71.100 hectare		112.809 hectare	159%		
		167,30 mln.		142,28 mln.	85%	
Stimuleren lokale ontwikkelingen in plattelandsgebieden	2.100.000 bewoners		3.391.000 bewoners	161%		
		13,6 mln.		0,70 mln.	5%	

De EU gebruikt deze tussentijdse mijlpalen op geselecteerde prestatie indicatoren om te bepalen of de zogenaamde prestatiereserve (6% van het ELFPO budget) definitief toegewezen zal worden of dat de reserve op een andere prioriteit moet worden ingezet. Voor het behalen van de prestatiereserve moet op de betreffende prioriteit de indicator eind 2018 op minimaal 85% staan.

Zoals uit het overzicht blijkt hebben de prioriteiten *Risicobeheer*, *Herstel, instandhouding en verbetering ecosystemen* en de kwantitatieve mijlpaal bij *Stimuleren lokale ontwikkelingen in plattelandsgebieden* de indicator voor eind 2018 al bereikt (groene smileys).

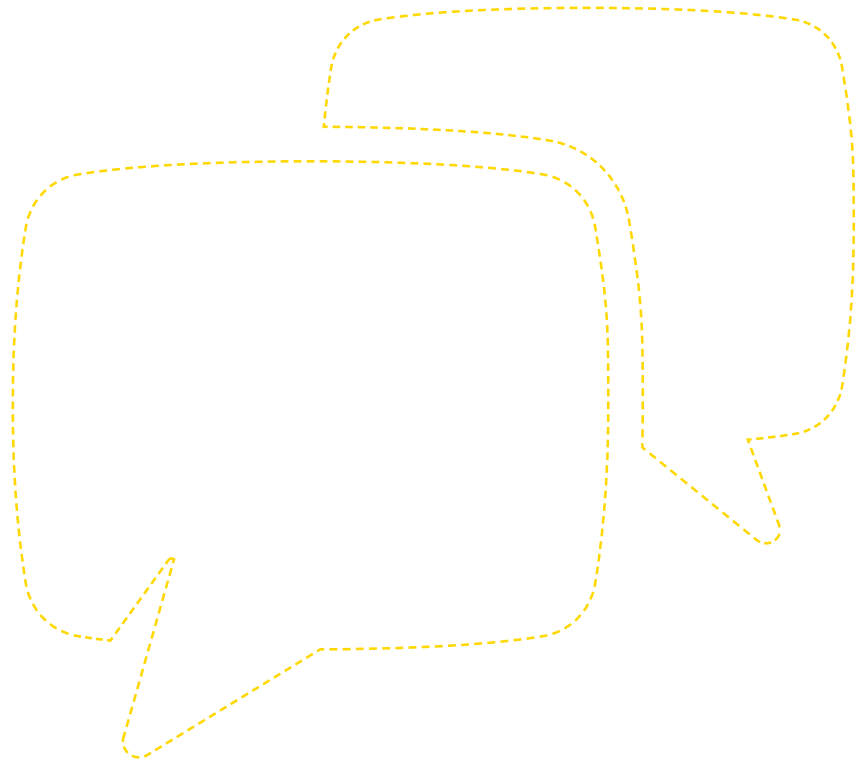
De indicatoren bij *Versterking agrarische bedrijfsstructuur* voldoen nog niet aan de geplande prestaties, maar zullen naar verwachting minimaal de 85% norm halen (oranje smileys). Eind 2017 zijn enkele grote voormalig POP2-projecten (5) in de afrondende fase en deze zullen naar verwachting tijdig betaald worden. Daarnaast zijn de jonge landbouwers in 2017 begonnen met de verantwoording van de investeringsprojecten. In 2017 is aan 194 landbouwbedrijven subsidie uitbetaald en in 2018 wordt een vergelijkbaar aantal verwacht. Ook zullen waarschijnlijk de eerste projecten voor de andere fysieke investeringsmaatregelen betaald gaan worden, zodat het aantal bedrijven dichtbij het verwachte aantal van 370 zal komen.

De financiële indicator bij *Stimuleren lokale ontwikkelingen in plattelandsgebieden* is een zorgpunt. Deze voldoet nog niet aan de geplande prestatie en zal naar verwachting het doel van 85% ook niet bereiken (rode smiley), waardoor de prestatiereserve niet toegevoegd zal worden aan deze prestatie.

3

Uitvoering van het programma

3.1 Algemeen

Het totale subsidiebedrag wordt uitgegeven door ieder jaar een deel beschikbaar te stellen. Dit gebeurt via **openstellingen**, waarbij de doelgroep een subsidieaanvraag kan indienen voor een bepaald type project. Schematisch ziet dit proces er als volgt uit:

In de volgende paragrafen wordt per thema de stand van zaken aangegeven:

- 3.2: Versterken agrarische bedrijfsstructuur (investeringsmaatregelen en steun voor jonge boeren);
- 3.3: Samenwerken voor innovatie;
- 3.4: Verbeteren milieu en klimaat;
- 3.5: Verbeteren waterkwaliteit;
- 3.6: Stimuleren van lokale ontwikkelingen (LEADER).

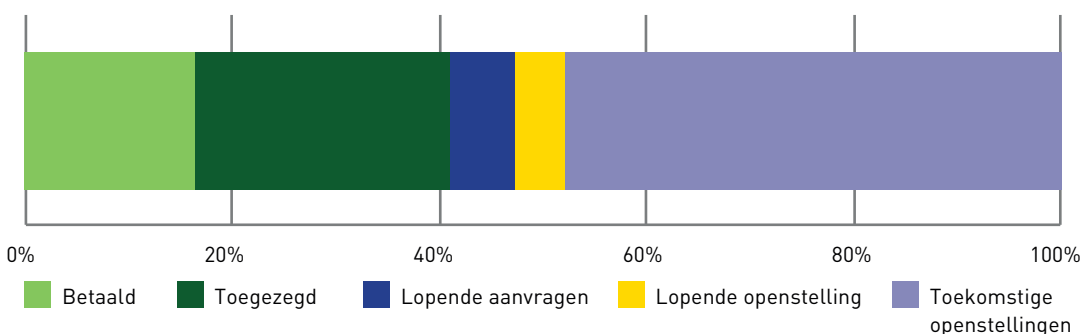

3.2 Versterken agrarische bedrijfsstructuur

Het **versterken van de agrarische bedrijfsstructuur** is belangrijk om de concurrentiepositie van Nederland te handhaven en tegelijkertijd natuur- en milieudoelstellingen te halen⁴.

De uitputting van het budget staat in **figuur 2**.

Figuur 2 Uitputting per 31 december 2017 (totaalbudget €339 miljoen)

In de periode 2015-2017 zijn in dit kader de volgende maatregelen opengesteld:

- Kwaliteitsregeling Kalversector
- Fysieke investering voor innovatie en modernisering agrarische bedrijven
- Jonge landbouwers
- Verbetering van de verkavelingsstructuur landbouwbedrijven
- Risicobeheer

Deze maatregelen zijn hieronder beschreven.

a. Kwaliteitsregeling Kalversector

In 2017 heeft het ministerie van Economische zaken (EZ) een kwaliteitsregeling voor de kalversector opengesteld als stimulans voor de deelname aan een nieuw, vrijwillig, kwaliteitssysteem met het oog op gezondheid van mens en dier en dierenwelzijn. Het plafondbedrag bedraagt € 6 miljoen per jaar gedurende een periode van 5 jaar. De openstelling is succesvol geweest met 1.696 deelnemende bedrijven. Zij ontvangen gedurende 5 jaar jaarlijks maximaal € 3.000, wanneer voldaan wordt aan de kwaliteitseisen "Kwaliteitsregeling Kalveren". De vergoeding heeft betrekking op de kosten die aan de certificering verbonden zijn. Eind 2017 hebben de aanvragers de eerste kwaliteitsbeoordeling gehad. Betaling van deze certificering wordt grotendeels in 2018 verantwoord.

Aantal projecten per 31 december 2017						
Totaal aanvragen	In behandeling	afgewezen	toegewezen	afgerond	Toegezegd bedrag	Betaald
1.697	0	1	1.696	0	€ 25,5 mln	€ 1,5 mln

4 Dit valt onder het Europese doel: 'Verbeteren van de economische prestaties van alle landbouwbedrijven en het faciliteren van de herstructurering en modernisering van landbouwbedrijven, met name met het doel de marktdeelname en -gerichtheid alsmede de landbouwdiversificatie te vergroten.'

b. Fysieke investering voor innovatie en modernisering agrarische bedrijven

Fysieke investeringen richten zich met name op het versterken van een economisch rendabele bedrijfsvoering en het versterken van de duurzaamheid. Hierbinnen zijn enkele openstellingen specifiek gericht op verbetering van het waterkwaliteit en het waterbeheersysteem. De openstellingen zijn zeer succesvol en het aantal aanvragers overtreft regelmatig het beschikbare plafondbedrag. Hierdoor is in deze maatregel sprake van veel afwijzingen.

Aantal projecten per 31 december 2017						
Totaal aanvragen	In behandeling	afgewezen	toegewezen	afgerond	Toegezegd bedrag	Betaald
777	139	407	231	0	€ 20,0 mln	0

c. Jonge landbouwers

De Jonge landbouwers-regeling (Jola-regeling) richt zich op (innovatieve) investeringen, die een bijdrage leveren aan de thema's zoals duurzaamheid en dierenwelzijn. De regeling is tot en met 2017 door alle 12 provincies drie keer met wisselend succes opengesteld. In december 2017 is de laatste, zeer succesvolle, openstelling gestart. De regeling is de afgelopen jaren doorontwikkeld en gebaseerd op duidelijk beschreven investeringscategorieën. Bij de eerste openstelling waren er 14 investeringscategorieën; in de laatste openstelling zijn 27 investeringscategorieën opgenomen en is de drempel voor investeren in een categorie verlaagd. De ontwikkeling van de investeringscategorieën is in samenwerking met de doelgroep opgepakt. In de eerste openstellingen (t/m 2016) wordt de top 5 gevormd door investeringen in zonnecollectoren, precisiebemesting, niet kerende grondbewerking, zaaien en spitten tegelijk en de mestvergister.

Aantal projecten per 31 december 2017						
Totaal aanvragen	In behandeling	afgewezen	toegewezen	afgerond	Toegezegd bedrag	Betaald
987	163	152	672	0	€ 11,4 mln	€ 3,1 mln

Een Jonge landbouwer over Jola

"Ons fruitteeltbedrijf gebruikt veel energie voor het koelen en bewaren van appels en peren. Via de Jola-regeling gaan wij investeren in zonnepanelen. Het is een investering met een rendement voor de komende 15 jaar. Door het te combineren met de Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+) halen we de komende 15 jaar uit iedere kWh een voordeel, zo ook tijdens de overnameperiode."

d. Verbetering van de verkavelingsstructuur landbouwbedrijven

Het gaat hierbij om maatregelen, waardoor de landbouwstructuur efficiënter en economisch meer rendabel wordt ingericht. Aandacht voor verkaveling en herstructurering van de landbouwbedrijven levert een duurzame en concurrerende ontwikkeling van de landbouw en ook een bijdrage aan verbetering van het woon- en leefklimaat en de internationale doelen rondom water⁵. De projecten waarvoor subsidie wordt aangevraagd, zijn vaak langjarige ontwikkelingstrajecten met grote investeringen.

Aantal projecten per 31 december 2017

Totaal aanvragen	In behandeling	afgewezen	toegewezen	afgerond	Toegezegd bedrag	Betaald
56	20	6	30	0	€ 20,5 mln	0

e. Risicobeheer

Via de regeling Brede weersverzekering (Regeling BWV) kunnen boeren zich verzekeren tegen schade aan hun gewassen door ongunstige weersomstandigheden. Ondernemers kunnen subsidie op de verzekeringspremie ontvangen voor alle teelten in de open lucht, met uitzondering van grasland. De regeling kent geen aanvullende selectiecriteria. Iedere deelnemer die een erkende verzekering neemt, komt in aanmerking voor premiesubsidie van maximaal 65%. In 2017 was een bedrag van ruim € 11 miljoen beschikbaar als bijdrage in de verzekeringspremie. Het aantal deelnemende bedrijven nam toe van 1.435 in 2016 tot 1.646 in 2017. De brede weersverzekering heeft inmiddels een bijdrage verstrekt aan in totaal 2.012 bedrijven, waarmee de streefwaarde voor 2023 (1.300) al ruimschoots wordt gehaald.

Aantal projecten per 31 december 2017

Totaal aanvragen	In behandeling	afgewezen	toegewezen	afgerond	Toegezegd bedrag	Betaald
2.012	0	0	2.012	0	0	€ 27,4 mln

5 Het gaat dan vooral om de [Kaderrichtlijn Water](#) en de [Nitraatrichtlijn](#) en Natura-2000.

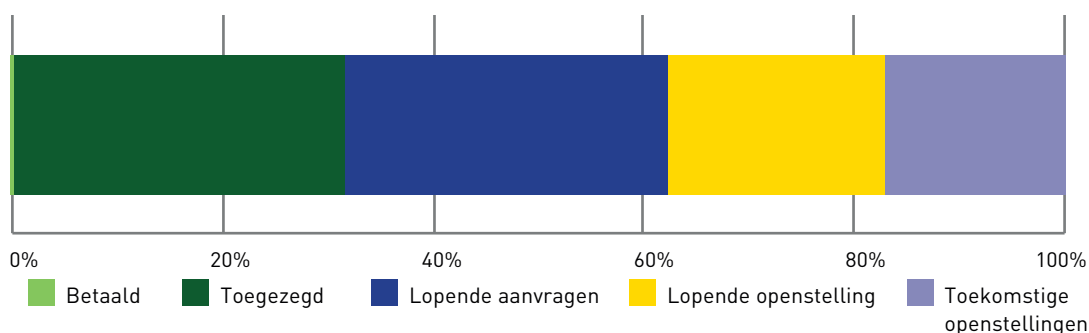
3.3 Samenwerken voor innovatie

Het samenwerken voor innovatie is belangrijk om de concurrentiepositie van Nederland te handhaven en tegelijkertijd natuur- en milieudoelstellingen te halen⁶. De uitputting van het budget is weergegeven in **figuur 3**.

In deze paragraaf worden de maatregelen langsgelopen die hier onder vallen:

- Trainingen, workshops, ondernemerscoaching en demonstraties
- Samenwerking voor innovatie/EIP

Figuur 3 Uitputting per 31 december 2017 (totaalbudget €76 miljoen)

a. Trainingen, workshops, ondernemerscoaching en demonstraties

Deze maatregelen richten zich op kennisoverdracht van innovatieve ontwikkelingen, aangepast op de beleidsontwikkelingen die in een provincie spelen. De meeste openstellingen verlopen naar verwachting. In 2017 zijn er 10 openstellingen geweest, waarvan er 2 nog doorlopen in 2018. De openstellingen leveren een wisselend beeld op: enkele openstellingen leiden tot overschrijding van het plafondbedrag en één openstelling leverde geen aanvragers op. De aanvragen worden in alle gevallen beoordeeld door een adviescommissie die kijkt naar de mate van effectiviteit en innovatie, kosteneffectiviteit en haalbaarheid. De toegewezen projecten zijn vooral gericht op trainingen en kennisdelen, onder meer op het gebied van verbetering kwaliteit bodem (o.a. in de bollenteelt en vollegrondtuinbouw) en natuur inclusieve landbouw en problematiek in de Veenkoloniën. Een eerste deelbetaling is in 2017 verantwoord.

Aantal projecten per 31 december 2017						
Totaal aanvragen	In behandeling	afgewezen	toegewezen	afgerond	Toegezegd bedrag	Betaald
94	17	49	28		€ 4,7 mln	€ 0,1 mln

⁶ Het gaat dan vooral om de Kaderrichtlijn Water en de Nitraatrichtlijn en Natura-2000.

b. Samenwerking voor innovatie/EIP

Deze maatregel stimuleert samenwerking bij innovaties. De samenwerking tussen praktijk en wetenschap richt zich onder meer op duurzame bodem- en waterkwaliteit, verduurzaming Agro & Food sector, korte voorzieningsketens en innovatieve concepten in de landbouw. In 2017 zijn er 18 openstellingen geweest, waarvan er 5 nog doorlopen in 2018. Begin 2017 zijn de eerste openstellingen van deze maatregel geëvalueerd door Bureau Bartels ([rapportage](#)). Deze evaluatie leidde tot een aantal aanpassingen (o.a. verbetering van de communicatie in de voorbereiding van de openstelling). Ook is besloten dat alle samenwerkingsprojecten worden opgenomen in de communicatie van het programma [European Innovation Program](#) (EIP) via de speciale EIP database. Hiermee zal Nederland over meer projecten gaan publiceren dan gepland. Bij de openstellingen in 2017 is gebruik gemaakt van de uitkomsten van de evaluatie. Dit leidde tot meer ingediende projecten, waardoor in een aantal openstellingen het plafondbedrag werd overschreden. Adviescommissies hebben veel projecten beoordeeld en hun selectie gemaakt. De afgewezen projecten voldeden niet aan de minimum score of vielen vanwege het beschikbare budget af. De toegewezen projecten zijn vooral gericht op innovatieve samenwerking binnen de regionale wateropgave en sluiten goed aan op de afspraken gemaakt in het kader van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW), ontwikkelen van testfaciliteiten binnen het thema Agrofood of korte ketenvoorzieningen.

Aantal projecten per 31 december 2017						
Totaal aanvragen	In behandeling	afgewezen	toegewezen	afgerond	Toegezegd bedrag	Betaald
279	69	124	86		€ 19,3 mln	€ 0,1 mln

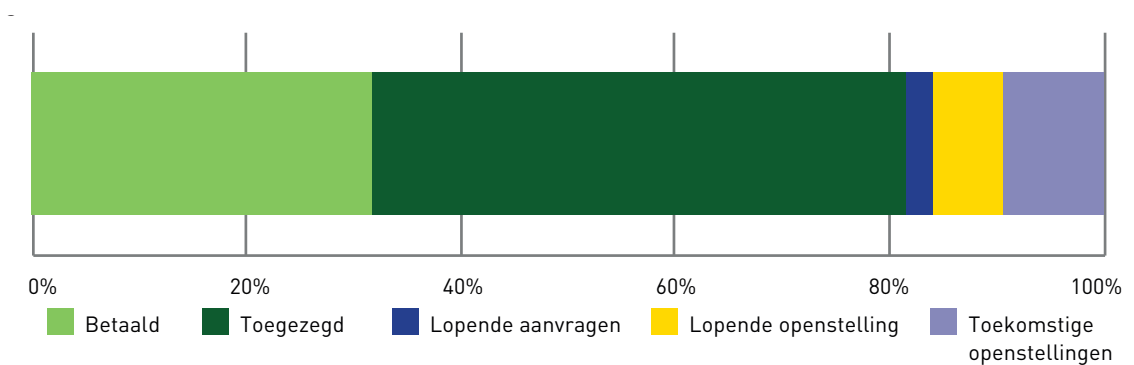

3.4 Verbeteren milieu en klimaat

Het gaat hierbij om de uitvoering van maatregelen die zich richten op herstel, instandhouding en verbetering van ecosystemen, zoals het verbeteren van landschappen, het stimuleren van de biodiversiteit en het verbeteren van bodembeheer. De uitputting van het budget is weergegeven in **figuur 4**.

Figuur 4 Uitputting per 31 december 2017 (totaalbudget € 447 miljoen)

In de periode 2015-2017 zijn volgende maatregelen opengesteld:

- Niet-productieve investeringen biodiversiteit / maatregelen Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)
- Agro-milieumaatregelen

Deze maatregelen zijn hieronder beschreven.

a. Niet-productieve investeringen biodiversiteit/maatregelen PAS

De uitvoering van deze maatregelen is vaak gekoppeld aan provinciale beleidsprogramma's, zoals natuurbeleidsplannen en het Programma Aanpak Stikstof (PAS) 2015-2021.

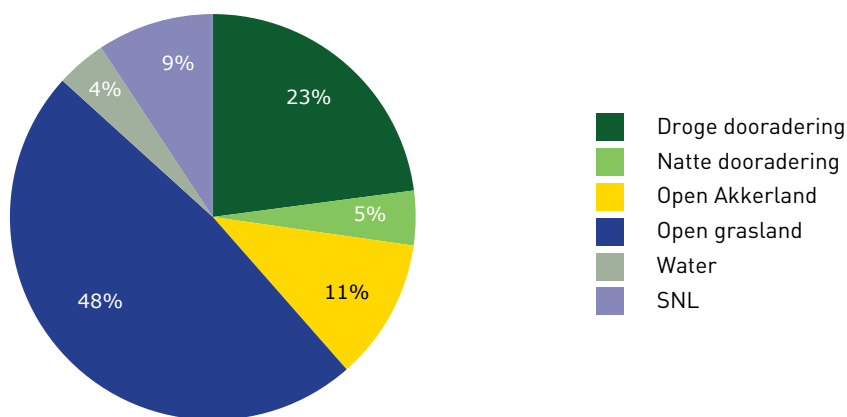
Aantal projecten per 31 december 2017						
Totaal aanvragen	In behandeling	afgewezen	toegewezen	afgerond	Toegezegd bedrag	Betaald
41	12	16	13		€ 22,4 mln	0

b. Agro-milieumaatregelen (Collectief agrarisch natuur- en landschapsbeheer)

In 2016 is de nieuwe regeling voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb-2016) van start gegaan. Sindsdien wordt gewerkt met collectieve contracten met een looptijd van zes jaar in plaats van individuele contracten. Nederland stuurt in het nieuwe systeem op beheerscontracten in gebieden waaraan beter kwaliteitsresultaat (verbetering ecosysteem) wordt verwacht. Er is dus meer focus in het beheer gekomen. Dit raakt beide pijlers van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid: de verplicht gestelde vergroening voor inkomensondersteuning (pijler 1) en de natuur- en milieudoelstelling van het POP (pijler 2). Voor meer informatie: [Kenniskbank Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer \(ANLb\) van BIJ12](#). Vanaf 2016 is gestart met 40 collectieven. In 2017 vormt de verantwoording van deze contracten de belangrijkste basis van de betalingen (zie figuur 5). Hier komen nog betalingen bij voor de doorlopende individuele contracten uit eerdere jaren (SNL), die in de komende jaren (uiterlijk 2020) geleidelijk aflopen. In 2017 is een bedrag van ruim € 55 miljoen verantwoord met een beheergebied van 83.624 ha. Dit is lager dan in 2016 (112.809 ha), vanwege de afloop van de doorlopende contracten.

Figuur 5 Verdeling beheerlasten Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer in 2017

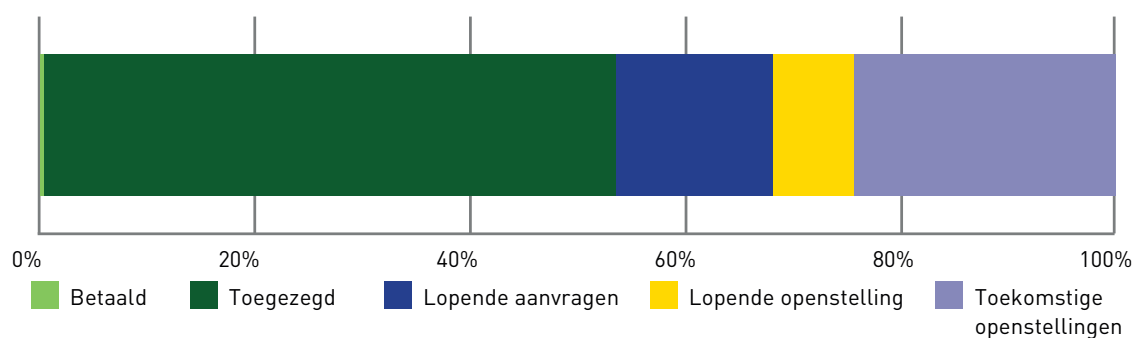

3.5 Verbetering van waterkwaliteit

Waterkwaliteit is een belangrijk aandachtspunt. Door onder meer bemesting kan een teveel aan mineralen in het grond- en oppervlaktewater terechtkomen, wat ecosystemen kan verstoren. Om te kunnen voldoen aan de richtlijnen, is het van belang dat Nederland de hoeveelheid stikstof en fosfor in het grond- en oppervlaktewater terugdringt. De uitvoering van deze maatregelen is vaak gekoppeld aan beleidsprogramma's van de provincies, zoals de provinciale waterplannen, waarin een opgave zit voor verbetering van de waterkwaliteit in het kader van de doelstelling Kaderrichtlijn water en het 6e actieprogramma Nitraatrichtlijn. Voor de wateropgaven is de samenwerking met de waterschappen leidend, omdat zij volgens afspraken de grootste bijdrage leveren aan de nationale cofinanciering. Vanwege brede afspraken over de nationale middelen is een Adviesgroep Water ingesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van provincies, waterschappen, Unie van Waterschappen (UvW), LTO en de ministeries I&M en LNV. Het Regiebureau POP ondersteunt deze adviesgroep die zich richt op het volgen van de tijdige inzet van watergelden en adviseert over het oplossen van knelpunten. De adviesgroep rapporteert periodiek over de voortgang van de waterprojecten, waarbij de projecten gefinancierd met ELFPO middelen een onderdeel vormen. Zie **figuur 6** voor de mate van uitputting van dit budget.

Figuur 6 Uitputting per 31 december 2017 (totaalbudget € 228 miljoen)

Via nationale middelen hebben de waterschappen en provincies nog een extra bedrag ingezet van € 100 miljoen. Mede dankzij deze samenwerking is in 2017 al een behoorlijke start gemaakt in de uitvoering met de subsidieverlening aan 70 projecten via het programma. Dit maakt onderdeel uit van ruim 400 projecten, die onder meer via het programma "Deltaplan Agrarisch Waterbeheer" (DAW) worden uitgevoerd. Een deel van deze projecten wordt met nationale middelen uitgevoerd. De verleende subsidie binnen deze maatregel is bestemd voor de uitvoering van relatief grotere projecten. Voorbeelden hiervan zijn de aanleg van natuurvriendelijke oevers, verbetering van de waterhuishouding via verbetering van gemalen en gebiedsprocessen. Via gebiedsprocessen wordt gewerkt aan het verminderen van uitstoot vanuit de landbouw, zodat het zelfreinigend vermogen van het watersysteem wordt vergroot en vrijgekomen stoffen beter worden afgebroken.

Aantal projecten per 31 december 2017						
Totaal aanvragen	In behandeling	afgewezen	toegewezen	afgerond	Toegezegd bedrag	Betaald
162	66	26	70	0	€ 119,9 mln	€ 1,0 mln

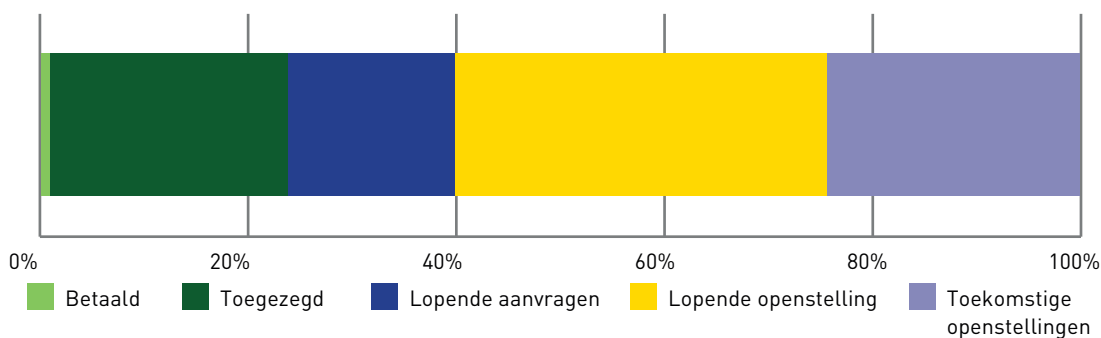
3.6 Stimuleren lokale ontwikkelingen (LEADER)

Voor het stimuleren van lokale ontwikkelingen in plattelandsgebieden heeft elke provincie voor tenminste één gebied een Lokale Actiegroep (Lag) ingesteld. In totaal twintig Lag's hebben een lokale ontwikkelingsstrategie opgesteld en deze zijn in 2016 goedgekeurd, waarna gestart is met het opzetten van de organisatie en het enthousiasmeren van potentiële aanvragers van projectsubsidies. De nadruk ligt hierbij op groei en banen en op het verbeteren van de leefomstandigheden in plattelandsgebieden via bedrijfsontwikkeling, innovatie en samenwerkingsactiviteiten. Zie **figuur 7** voor de mate van uitputting van dit budget.

In de periode 2015-2017 zijn volgende maatregelen opengesteld:

- Steun voor de uitvoering van concrete LEADER projecten;
- Voorbereiding en uitvoering samenwerking LAG;
- Regeling lopende kosten en dynamisering LEADER.

Figuur 7 Uitputting per 31 december 2017 (totaalbudget € 80 miljoen)

Biologische opfok en vermarkting van bokjes

De biologische melkgeitenhouders Tuenter uit Groningen en Pronkjewail uit Drenthe werken samen om bokken van hun eigen en ook andere bedrijven biologisch op te fokken en te vermarkten. Op basis van markt- en consumentenonderzoek worden producten ontwikkeld om bokkenvlees te verwaarden en de afzet van biologisch boklamsvlees te organiseren. Samen zorgen ze voor een kentering: van bokjes die op jonge leeftijd van het biologische bedrijf vertrekken en gangbaar worden opgefokt en vermarkt naar een rendabel verdienmodel voor biologische melkgeitenhouders met een positieve spin off voor het imago van de sector.

In 2016 is gestart met 20 Leadergroepen (Lag's). Zeventien Lag's hebben inmiddels via het uitvoeringsprogramma een bijdrage in de organisatiekosten ontvangen. In de provincies Drenthe en Overijssel zijn de eerste projecten van start gegaan. In 2017 zijn 30 openstellingen geweest, waarvan 11 een doorloop hebben in volgende jaren. Eind 2017 is de besluitvorming over ingediende aanvragen nog niet volledig afgerond, onder andere vanwege nog lopende openstellingen met een einddatum in 2018 of later. Inmiddels zijn een aantal openstellingen ruim binnen het beschikbaar gestelde plafondbedrag afgerond. Een bedrag van € 9,6 miljoen is nog onbenut en wordt komend jaar weer opengesteld. Het openstellingsbeleid voor de uitvoering van projecten wordt wisselend uitgevoerd. Vijf provincies hebben gekozen voor een doorlopende openstelling en de overige provincies voor periodieke openstellingen.

Het aantal inwoners betrokken bij LEADER is hoger vanwege een verbreding van de LEADER groepen. Deze mogelijkheid heeft bij meerdere groepen geleid tot een uitbreiding van het gebied, zodat LEADER middelen effectiever konden worden ingezet (minder Lag's en groter bereik). In Nederland zijn 10 Lag's opgericht met een inwoner aantal van meer dan 150.000 inwoners.

Aantal projecten per 31 December 2						
Totaal aanvragen	In behandeling	afgewezen	toegewezen	afgerond	Toegezegd bedrag	Betaald
255	82	57	116	0	€ 19,2 mln	€ 0,7 mln

4

Regiebureau POP en communicatie- activiteiten

4.1 Regiebureau POP in 2017

Het Regiebureau POP is een gezamenlijke programmadirectie van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de twaalf provincies. Het Regiebureau POP werkt met twee teams: het Programmteam en het een Netwerk Support Unit (NSU). Alle werkzaamheden van beide teams hebben in 2017 in het teken gestaan van het voldoen aan de Brusselse afspraken, maar vooral POP bekend maken en voorstellen ontwikkelen om procedures en processen soepeler te laten verlopen.

In 2017 heeft het Regiebureau POP samen met alle betrokken partners verder vorm gegeven aan het programma. Er is meer structuur en focus in het programma aangebracht. Dit heeft niet alleen geresulteerd in een groot aantal openstellingen, maar ook in het samen delen en leren van ervaringen.

In het kader van monitoring en evaluatie is het jaarverslag opgesteld door het Regiebureau POP op basis van gegevens van RVO.nl, provincies en beleidsdirecties van LNV. Het jaarverslag over 2017 is een uitgebreid jaarverslag, waarbij naast de jaarlijkse verantwoording van de voortgang van het programma, ook de voortgang van het programma op de verschillende onderdelen geëvalueerd wordt. In het najaar van 2018 heeft het Regiebureau een voortgangsoverleg met de landendesk Nederland van de Europese Commissie op basis van het jaarverslag over 2017.

4.2 Communicatiestrategie en communicatieplan

De Netwerkstrategie vormt de basis van de Communicatiestrategie voor het Regiebureau POP. De strategie is uitgewerkt in een Communicatieplan (vastgesteld in 2016). Hiermee is invulling gegeven aan de Europese verplichting om een communicatiestrategie te implementeren⁷. In dit plan is geen onderscheid gemaakt tussen de communicatie van het programmteam en van de NSU, omdat de focus en kennis van beide teams elkaar versterken. Communicatie is een hoofdbestanddeel van alle activiteiten van het Regiebureau POP als intermediair voor betrokkenen bij POP3. Het communicatieplan was daarbij in 2017 richtinggevend. In 2017 is gestart met de actualisatie van het communicatieplan. Dit zal in 2018 leiden tot een aangepast plan.

4.3 Georganiseerde bijeenkomsten

Op initiatief van de Adviesgroep Water en met steun van het Ministerie van I&W is in juli 2017 in het LEF-centrum in Utrecht een **waterconferentie** gehouden voor alle belanghebbenden die in de regio werken aan de waterdoelen. Deze bijeenkomst werd door 150 deelnemers bezocht en goed gewaardeerd om de goede voorbeelden uit de praktijk en de netwerk mogelijkheden.

Op 23 november 2017 heeft het Regiebureau de **Nationale Netwerkbijeenkomst POP3** georganiseerd in het Spoorwegmuseum in Utrecht. De dag stond in het teken van het eerste uitvoeringsjaar van POP3. De dag had een gevarieerd programma met toespraken, 5 verschillende workshops die in 2 rondes werden aangeboden en mogelijkheden om te netwerken. De dag werd door de ca. 150 deelnemers goed gewaardeerd. De presentaties en verslagen van de verschillende workshops zijn te vinden op de website www.netwerkplatteland.nl.

7 Artikel 13 van Verordening (EU) nr. 808/2014.

Enkele voorbeelden van andere bijeenkomsten waar het Regiebureau aan heeft bijgedragen zijn:

- De NSU organiseerde op 12 en 13 mei 2017 de **EU-kijkdagen (Europa om de Hoek)** in samenwerking met de andere EU-fondsen. Zeven boegbeeldbedrijven in verschillende provincies hielden open huis, waarbij overwegend het thema innovatie en duurzaamheid centraal stond.
- In 2017 zijn twee **Korte Keten bijeenkomsten** georganiseerd, in de provincies Zeeland en Noord-Brabant. Beide bijeenkomsten waren geslaagd en dit onderwerp krijgt ook in 2018 nog een vervolg.
- De NSU ondersteunt de 20 **Lokale Actie Groepen (Lag's)** met het uitwisselen van best practices en het faciliteren van een lerend netwerk van Leadercoördinatoren in 2017. De website www.netwerkplatteland.nl speelt hierbij een belangrijke rol.
- In 2017 lag de nadruk van de uitvoering van het **Europees Innovatie Partnerschap in de landbouw (EIP-agri)** op het faciliteren van het opstarten van Operationele Groepen en het creëren van overzichten van innovatieprojecten in uitvoering. Het netwerk in Nederland is geïnformeerd over de start van verschillende Focus Groups en over de Thematic Networks in EU verband.
- In september 2017 is een **tweedaagse bezoek van leden van de Europese Commissie aan Nederland** georganiseerd, waarbij met een veldbezoek getoond werd hoe POP3 in Nederland vorm krijgt met een bezoek aan bedrijven en organisaties in de provincies Zuid-Holland en Utrecht.

Directeur Regiebureau POP Ger de Peuter tijdens de netwerkbijeenkomst in 2017

4.4 Schriftelijke communicatie

Er zijn regelmatig nieuwsberichten, blogs of evenementen op de website van het Netwerk Platteland geplaatst en iets minder frequent ook nieuwsberichten of documenten op de website van het Regiebureau POP. Het aantal bezoekers aan de websites varieert maandelijks, maar ligt globaal tussen 700 en 1400 per maand, waarbij de website van het Netwerk Platteland het beste wordt bezocht. Op basis van de berichten op de websites wordt een digitale nieuwsbrief samengesteld. In 2017 zijn in totaal vier nieuwsbrieven verstuurd naar ca. 2.000 abonnees. Daarnaast is voor de EU-Kijkdagen een informatiebrochure gemaakt en is in november een algemene informatieflyer over POP3 verschenen. Het Regiebureau communiceert ook via diverse social media (met name Facebook, LinkedIn en Twitter).

5

Vooruitblik 2018

5.1 Programmamanagement

Het besluitvormingsproces en de systeemondersteuning blijven aandacht vragen. Eind 2017 is een onderzoek gestart op basis van de methode "Lean Six Sigma" om de besluitvormingsprocessen te versnellen. Naar aanleiding van dit onderzoek zullen in 2018 verbeterafspraken gemaakt worden. Overigens is het effect van het onderzoek bij de laatste openstellingen in 2017 al merkbaar. Ook is in 2017 gestart met de optimalisatie van de ICT-ondersteuning. Vanaf 2018 wordt gewerkt met een nieuw systeem NAVISION. Dit systeem sluit meer aan bij de huidige organisatie van POP3, waarbij RVO.nl en de provincies een rol in het proces hebben. De ambitie bij de provincies is om eind 2018 ruim 90% van het beschikbare budget te hebben opengesteld.

In 2018 zal de inzet van het programma wijzigen van subsidieverlening naar vaststellen en betalen. Om te voldoen aan de Europese afspraken dat tijdig gedeclareerd wordt (N+3) zullen de provincies en het ministerie van LNV samen met de subsidieontvangers zorgen voor tijdige declaraties. RVO.nl zal hierbij in 2018 het betaalproces optimaliseren.

5.2 Vooruitblik per thema

Versterken agrarische bedrijfsstructuur (investeringsmaatregelen en jonge boeren)

In 2018 zal voor de **Kwaliteitsregeling Kalversector** een nieuwe openstelling worden ingepland voor de resterende bedrijven in de kalversector.

Provincies overwegen om budgetten van de maatregel **Verkaveling** te verschuiven naar succesvollere maatregelen. In 2018 wordt hierover voorstellen verwacht. Daarnaast zijn binnen de maatregel fysieke investeringen een aantal openstellingen gepland, onder meer een eerste openstelling fysieke investeringen Kalversector en eind 2018 de regeling Jonge landbouwers.

Om de regeling **Risicobeheer** ook na 2018 uit te kunnen voeren is in 2017 besloten om een bedrag vanuit pijler 1 over te hevelen naar het programma. De Commissie heeft inmiddels ingestemd met de overheveling, zodat in 2018 via een notificatie een bedrag van € 20 miljoen wordt toegevoegd aan deze maatregel, zodat de regeling minimaal tot 2021 kan worden uitgevoerd. De verwachting is dat deze verzekering op korte termijn zonder bijdrage niet als volwaardig product tegen aanvaardbare premie op de markt kan functioneren.

Samenwerken voor innovatie

Deze maatregel wordt door de provincies als succesvol ervaren en zij onderzoeken of er mogelijkheden zijn om in 2018 te schuiven binnen bestaande programmamiddelen naar deze maatregel. Verschillende provincies hebben openstellingen gepland, waaronder specifieke gericht op verbetering van waterkwaliteit en korte (voedsel)ketens.

Verbeteren milieu en klimaat

In 2017 is besloten om vanuit pijler 1 middelen een extra bedrag van € 22 miljoen over te hevelen voor optimalisatie van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer. De 40 collectieven zullen aanpassingsvoorstellen indienen voor versterking van beheermaatregelen, die vanaf beheerjaar 2018 kunnen worden ingezet.

Verbeteren waterkwaliteit

De samenwerking met de waterschappen blijft belangrijk om op dit thema voortgang te boeken. De provincies verwachten dat het volledige budget eind 2018 is toegezegd aan gesubsidieerde projecten. Deze projecten dragen bij aan het halen van de internationale doelen (Kaderrichtlijn water en Nitraatrichtlijn).

Stimuleren sociale inclusie en plaatselijke ontwikkeling (LEADER)

Voor LEADER lopen een aantal openstellingen door tot in 2019 en er komt ook nog niet besteed geld beschikbaar voor nieuwe openstellingen in 2018. De voortgang van LEADER is in de eerste helft van 2018 onder de loep genomen door de Taskforce LEADER. Met betrokken partijen is in beeld gebracht wat knelpunten in de uitvoering en mogelijke oplossingsrichtingen zijn. Een aantal voorgestelde opties voor verbetering uit het advies van de Taskforce zullen in de tweede helft van 2018 worden opgepakt.

Bijlage 1.

Factsheet Derde Plattelands- ontwikkelings- programma

1. Wat is het Plattelandsontwikkelingsprogramma?

Het **Plattelandsontwikkelingsprogramma** is de Nederlandse uitwerking van het Europese Landbouwbeleid voor plattelandsontwikkeling. Het huidige plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) schetst de prioriteiten van Nederland voor het gebruik van ruim 1,6 miljard euro publieke financiering, die beschikbaar is voor de periode 2014-2020.

Het **Europees landbouwbeleid** bestaat uit 2 pijlers. De eerste pijler is inkomensondersteuning en markt- en prijsbeleid. Inkomensondersteuning houdt in dat boeren een vast bedrag per hectare krijgen uit Brussel als aanvulling op hun agrarische inkomen. Een derde van dit bedrag komt beschikbaar als boeren ook vergroenen. Markt- en prijsbeleid moet voorkomen dat de prijzen voor landbouwproducten te veel schommelen, een instrument dat steeds minder gebruikt wordt. Het POP valt onder de tweede pijler.

Opbouw budget 2014-2020, exclusief de private financiering van de aanvragers zelf (inclusief overheveling middelen van pijler 1 naar pijler 2)

Totale budget	1,6 miljard euro publieke financiering
Bijdrage EU	765 miljoen euro
Cofinanciering overheid	446 miljoen euro
Aanvullende nationale financiering	355 miljoen euro

2. Wie zijn betrokken bij POP3?

Comité van Toezicht + bestuurlijke overlegorganen

Het Comité van Toezicht (CvT) **waarborgt** de doeltreffende uitvoering van het POP3. Het bestaat uit ambtelijke vertegenwoordigers van LNV en provincies en aangewezen vertegenwoordigers van VNG, Unie van Waterschappen, NAJK, BoerenNatuur.nl, LTO en de Europese Commissie .

POP3 kent meer **overlegorganen** die regelmatig samenkomen om te uitvoering van het programma soepel te laten verlopen. Dit zijn het Landsdelig Bestuurlijk overleg (LBPOP), het Bestuurlijk Overleg POP3, het Opdrachtgevers- en Uitvoeringsoverleg POP (OUPOP), het Twaalf Provinciën Overleg (TPO), het POP-coördinatieoverleg EZ en het Begeleidingsteam POP (B-team POP).

Ministerie van LNV

De Minister van LNV is in Nederland de **beheersautoriteit**. De beheersautoriteit draagt richting de Europese Commissie de eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van het POP3 en is lidstaat-vertenwoordiger in Brussel. Voor Nederland is één Plattelandsontwikkelingsprogramma opgesteld. Website: [Ministerie LNV](#).

Provincies

De provincies zijn in grote lijnen verantwoordelijk voor de **uitvoering** van POP3. Voor (potentiële) aanvragers betekent dit dat zij contact hebben met provincies over het voortraject. Ook het indienen van subsidieaanvragen gebeurt veelal via het subsidieloket van de provincie. Provincies zijn verantwoordelijk voor de openstellingen, het vaststellen van selectiecriteria per openstelling, de beoordeling vooraf van de meetbaarheid van de effecten van maatregelen en het informeren van (potentiële) begunstigden/ subsidieaanvragers en andere betrokkenen over subsidieverplichtingen en –voorwaarden. Elke provincie heeft een [POP-coördinator](#) voor het beantwoorden van vragen.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RvO)

In Nederland is er één **betaalorgaan** voor de Europese landbouwfondsen: de uitvoeringsinstantie RVO van het ministerie van EZ. Dit is de enige instantie in Nederland die de Europese landbouwsubsidies mag uitbetalen en mag declareren in Brussel. Het betaalorgaan zal alle beschikkingen voor subsidieverlening en -vaststelling en alle betalingen op EU-conformiteit toetsen, de betalingen aan eindbegunstigden verrichten, de betalingen registreren en gelden bij de financierende partijen declareren. Het betaalorgaan heeft zich hierbij te houden aan de gestelde Europese eisen. Ook de nationaal gestelde eisen zullen worden meegewogen. Er zijn soms aparte afspraken gemaakt tussen provincies en RVO. RVO kan namelijk ook een deel van de uitvoering van de regelingen op zich nemen. Klik hier voor [meer informatie](#) over de rol van RVO.

Europese Commissie

De Europese Commissie is **verantwoordelijk voor het beleid van de Europese Unie** betreffende landbouw en plattelandontwikkeling, in het bijzonder het Directoraat-Generaal voor Landbouw en Plattelandontwikkeling (afkorting: DG AGRI). DG AGRI is verantwoordelijk voor de controle op de werkzaamheden van de Europese Commissie op het gebied van het landbouwbeleid. Naast DG AGRI zijn er andere directoraat-generaal van belang voor het POP3, zoals DG Envi, DG Competence en DG Regio. De Europese Commissie neemt deel aan het Comité van Toezicht als adviseur.

Meer informatie: [Europese Commissie](#).

Regiebureau POP

Het Regiebureau POP **ondersteunt** het ministerie van LNV en de provincies bij de uitvoering van haar activiteiten. Het is onafhankelijk gepositioneerd tussen Rijk en provincies en belast met de implementatie en begeleiding van de uitvoering van het POP3. Het [Regiebureau POP](#) bestaat uit twee teams: het Programmeerteam en de Network Support Unit (NSU) van het [Netwerk Platteland](#). De werkzaamheden van beide teams staan in het teken van het voldoen aan de Brusselse afspraken, maar vooral ook POP bekend maken en voorstellen ontwikkelen om procedures en processen soepeler te laten verlopen.

Overige betrokken organisaties

- De **Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)**, de belangenbehartiger van alle gemeenten.
- De **Unie van Waterschappen (UvW)**, de vereniging van de Nederlandse waterschappen.
- Het **Interprovinciaal Overleg (IPO)**, de belangenbehartiger van de provincies gezamenlijk in binnenlandse en Europese politiek, met [BIJ12](#) als uitvoeringsorganisatie.
- De **Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland (LTO)**, een ondernemers- en werkgeversorganisatie voor land- en tuinbouw.
- **Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK)**, de belangenvereniging voor agrarische jongeren.
- **BoerenNatuur.nl (link)**, een vereniging van 40 agrarische collectieven voor Agrarisch Natuur en landschapsbeheer.
- **Lokale Actiegroepen (Lag's)**, samenwerkingsverbanden voor lokale ontwikkeling.
- **Operationele Groepen** onder het Europese Innovatie Partnerschap voor de landbouw ([EIP-AGRI](#)) bestaan uit minimaal één agrarische ondernemer en onderzoekers, adviseurs en andere betrokkenen.
- **Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA)**, de controle-instantie voor het POP3.

3.

Waar kan ik subsidie aanvragen of meer informatie krijgen?

De provincies verstrekken de subsidies. Op de [website van uw provincie](#) kunt u lezen voor wat voor soort projecten u subsidie kunt aanvragen, onder welke voorwaarden en wie daarbij kan helpen.

In aanvulling daarop zijn er ook twee Rijksbrede regelingen. Die zijn te vinden op:

- [Tegemoetkoming premie brede weersverzekering](#)
- [Subsidie deelname erkende kwaliteitsregeling kalversector 2017](#)

Voor meer achtergrondinformatie kunt u het [Handboek Aanvragers POP3](#) raadplegen.

COLOFON

Uitgave
Regiebureau POP

Foto voorzijde
Shutterstock

Publicatiedatum
september 2018

Website
www.regiebureau-pop.eu

Contact
Regiebureau POP
088 – 041 4501

Postadres
Regiebureau POP
Postbus 2755
3500 GT UTRECHT

Europees Landbouwfonds voor
Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert in zijn platteland